

CUPRINS

Fragment din jurnalul lui Emil Codrescu (iulie-august 189...)	3
Cronologia vieții și a operei	183
Repere istorico-literare	187

Bălțătești!... O improvizare de bâlci, pe șoseaua care vine de la Piatră, trece prin mijlocul satului, strâmbă, șerpuind printre râpi, și se duce la Târgu-Neamțului, înconjurată de singurătăți.

Lume multă, care vrea să petreacă și nu știe cum. Doamnele, ostentativ fără treabă, umblă în rochii de casă și cu capul gol... Domnii, cu jambiere și șepci impermeabile, trec la poștă, peste drum de hotel, înarmați cu *alpenstock*-uri, strânse energic în pumn la nivelul bărbiilor înțepenite și importante. Peisaj meschin. O colină întinsă, tristă, pătată de câțiva arbori schilozi, ascunde munții dinspre apus.

Nicio „cunoștință“. Sistem infailibil: în genere, atitudini nesociabile; în specie, evitarea parcului. Pe drumul, inevitabil, din „centru“ – cufundat în lectura unui ziar. (Am un număr din *Voința națională* încă din București.)

Plictis odihnitor. Lectură plăcută, reconfortantă: cataloagele câtorva librării străine și un dicționar portativ, cărțile de căpătâi care, împreună cu Diogen Laerțiu, repertoriu de cancanuri și idei antice (amintit

Garabet Ibrăileanu

adesea de Coco Dimitrescu în „prelegerile“ lui nocturne de la Cosman și găsit din întâmplare la un anticar), alcătuiesc biblioteca mea estivală.

Cataloagele – pentru momentele de lirism intelectual. Unele cărți le-ai cetit. Ți-aduci aminte și împrejurările. (Era pe vremea...) Câteva... stai la îndoială. Iată una pe care vrei s-o cetești de zece ani și nu știi pentru ce n-ai reușit încă, cu toate că o ai în bibliotecă. Pe aceasta, deși ilustră, ai ocolit-o neconținut. De ce?... Câteva, mai interesante, ai să le comanzi cu siguranță. Le însemni cu o cruce. Pe cele mai importante, cu două. De la o vreme observi că ți-ai pierdut forța de inhibiție, și crucile duble devin tot mai dese. Atunci, pe cele „câteva mai importante“ le însemni cu trei cruci, care, în curând, încep să-și piardă și ele valoarea selectivă... Iată tratatul dispărut din bibliotecă de mult: cine ți l-a confiscat sub formă de împrumut? Treci în revistă pe împrumutătorii probabili cu un sentiment neplăcut. Iată și volumul (firește, de poezii) în care ai trimis Elizei declarația de dragoste... Eliza...

Trei perne sub cap și țigările pe măsura de alături, ca să-ți rămână spiritul absolut liber de corp și de griji, și lectura catalogului, cu toată atenția, ca să nu treci cu vederea nicio carte – se poate imagina voluptate mai esențială?

Dicționarul – pentru momentele când spiritul vrea să ia contact mai concret cu lumea realităților în sine. După un instrument de teslărie, o pasăre (uneori ai și figura alături; păsările din dicționare au întotdeauna

mutra mirată și comică), apoi o prepoziție cu înțelesurile ei subtile, demonstrate prin exemple naive. Și tot așa, în partea a doua, la numele proprii – un rege merovingian, un promontor, o primadonă italiană. Visezi la regele pletos, la promontoriul care împinge departe în mare un oraș cu nume ciudat, și mai cu seamă la diva care a debutat la Neapole și a fost pe rând (sau aproape) metresa unui duce, a unui conte, a unui tenor și, apoi, nevasta unui bancher. Nu mai e dicționar. E un roman în notații sugestive.

Dar azi am recetit paginile lui Diogen Laerțiu despre Epicur. Ataraxie. „Apatie“... Frica de acțiune a omului lipsit de energie impulsivă... Teroarea de răspundere a intelectualului prea lucid și prea mult preocupat de urmările faptelor lui. Decadența Greciei. Antipodul „bestiei blonde“. *„L'homme, ivre d'une ombre qui passe, porte toujours le châtiment d'avoir voulu changer de place...“*¹ Mulțumit cu puțin, ca să poată suporta viața... Indulgent cu alții, sever cu el însuși. Inspiratorul tuturor endemonologiilor amabil-pesimiste. Neînțelese de proști și de porci, care traduc „plăcerea“ lui subtilă și detașată în plăcerea lor trivială și-l stropesc cu noroiul indignării lor ipocrite.

Sunt interesante aerele aristocratice pe care și le ia în micile stațiuni „balneare“ și „climaterice“ toată lumea

¹ „Omul, amăgit de-o umbră care trece, își poartă neconținut osânda de-a fi voit să-și schimbe locul...“ (lb. fr.)

Garabet Ibrăileanu

„*La peau, le cerveau, les nerfs* – zice Charcot³¹, maestrul nostru al tuturoră – *tout ça va ensemble*.”³² Epiderma ei fină ilustra, într-adevăr eclatant, generalizarea maestrului. Și cunosc destul de bine anatomia ca să știu că de la vârful degetelor piciorului și de la vârful degetelor mâinii pielea se afinează treptat, izolând tot mai puțin pulsația vieții.

Când a venit în cerdac, mi s-a părut curios că-i simplă și naturală, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic... Dar de unde putea să știe, ba încă să realizeze, ceea ce se întâmplase, că de azi înainte demența mea a intrat într-o altă fază? Pentru femei, piciorul bărbatului este indiferent. Pentru ele, a spus-o un alt maestru, nu există tentația și tortura imaginilor.

Corpul unei femei tinere – elasticitatea lui, rotunzi-mile calde, finețea și luminozitatea epidermei – este realizarea formală și structurală cea mai desăvârșită a materiei vii, este miracolul suprem înfăptuit de natură după miliarde de dibuiri și încercări neizbutite, este terminul ultim al evoluției cosmice.

A devenit unică. (Credeam că am pierdut pentru totdeauna facultatea de a uniciza o femeie.) Începe să-mi fie scump tot ce e al ei și, mai scump decât totul, ușoara asimetrie a gurii, când zâmbeste, care multiplică farmecele zâmbetului ei. Dar mi-e scump nu numai

³¹ Jean-Martin Charcot (1825-1893), medic francez, cunoscut prin lucrările sale despre bolile nervoase.

³² Pielea, creierul, nervii... toate acestea merg laolaltă (lb. fr.).

ADELA

tot ce este ea și tot ce face ea, ci și rochiile ei (mai ales rochiile ei!), mantila ei, galoșii ei mici, adorabili, și săculețul ei, din care am scos într-un moment, când era în altă odaie, batista mototolită de mâinile ei și am respirat-o!

De câtăva vreme, pe lângă vocea ei obișnuită, înceată și uneori parcă înăbușită, Adela are în unele momente o altă voce, tare, sonoră, categorică, o voce de *grande-dame*, pe care nu ai recunoaște-o că e a ei dacă ar vorbi fără s-o vezi. Glasul ei încet, cald parcă de căldura pieptului ei, e glasul femeii emotive, care exprimă frazele abrupt, al femeii cu tulburătoarea asimetrie a gurii când zâmbește. Glasul celălalt, sonor și categoric, e al femeii cu umerii largi, cu ușoara și ușor impertinenta acvilinitate a nasului. (Și al femeii care simte că e stăpână?)

Îi vorbesc neconținut de prietenia mea. În realitate mint, ori, mai exact, îmi fac iluzii. Prietenia e încredere reciprocă, e comuniune între suflete, dar ceea ce e gândul meu de fiecare moment și interesul capital al vieții, tocmai aceea ascund de ea. Iar interesele și soarta ei îmi sunt atât de scumpe, încât dacă ea ar fi fericită cu oricare altul afară de mine, i-aș urî fericirea cu sălbăticie, atât de mult suntem prieteni! Și dacă mi s-ar impune alternativa de a o vedea înăbușită de patimă în brațele altuia ori neînșuflețită pe catafalc, nu știu ce aș abhora³³ mai puțin, așa de mult îi sunt prieten...

³³ A abhora - a detesta, a avea oroare de... (din lb. fr. *abhorrer*)

Garabet Ibrăileanu

Prietenia noastră a murit odată cu cea dintâi bătaie de inimă pentru ea, fiindcă foamea selectivă de femeie, numită impropriu și aproape în derâdere iubire, este întoarcere la animalitate, este, gândind bine, o impulsie sinistră. (În momentul suprem al iubirii, femeia are în brațele ei un pitecantrop!) Și tot atunci a murit și prietenia ei, când, conștient sau inconștient, a simțit că a încetat de a fi pentru tine ființa pur spirituală, că-i vrei ființa fizică, orice declarație de amor, oricum ar fi exprimată, tacit sau prin cuvinte, fiind, în esența ei, o cerșire a corpului, considerată de femeie, fie că consimte sau nu, ca o „propunere rușinoasă”. Admirația, unicizarea, idealizarea - *mitul* creat de inteligență și imaginație pe instinctul brut - acopăr realitatea cu maldăre de flori, și atâta tot!

Sufletul i-l iubesc sau, mai exact (fiindcă cuvântul este pe de o parte debil și pe de alta impropriu), i-l ador numai întrucât este expresia ființei ei intime: senzații, emoții, imaginație, turnura spiritului - femeia din ea. Opiniile, ideile ei, dacă n-au timbrul vieții ei, mi-s absolut indiferente, deși tot ce spune mi se pare inteligent (și desigur *este*, căci acum trei ani, când n-o iubeam, *era* inteligentă). Mai mult. Cealaltă femeie interesându-mă total, aceasta, care-i ia locul, mă impacientează. Îi simt doar farmecul ochilor, glasului, gesturilor, care sunt și ale celeilalte, îi simt prezența, victorioasa ei prezență, care anihilează tot ce nu-i ea și al ei (așadar, și ideile ei nepersonale). Dar ea respiră numai viață, candoarea